

Dansk, 3.-4. klasse
Omfang: 1-2 lektioner

Billedtekster og overskrifter

Billedtekster er meget vigtigere, end mange tænker.

Og Børnenes Egen U-landskalender består netop grundlæggende af billeder, som eleverne udvælger, og billedtekster, som de selv skriver til.

Dette opgaveark indeholder tre øvelser. De handler om, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede mere spændende og informativt – eller give det ny mening.

Til sidst arbejder vi med overskrifter. Desuden får du baggrundsviden og eksempler, du kan bruge som introduktion og klassesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller eleverne hver for sig.

Inspiration til læringsmål:

- Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål.
- Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

Inspiration til tegn på læring:

- Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

Kompetencer og målpar:

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der billedtekster til næsten alle billederne. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige. Du får inspiration i baggrundsafsnittet nedenfor.

På næste side får du også en række eksempler, du kan bruge i klassen. De viser en række billeder med to forskellige billedtekster til. Vis dem på storskærmen (eller del arket ud). Diskuter i klassen, hvilke billedtekster der fungerer godt og hvorfor.

Baggrund til samtalen

Det særlige ved billedtekster er, at de skal spille sammen med et helt andet medie end ord, nemlig en illustration. Og så er billedtekster supervigtige for læseren. Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

Fire gode pointer om billedtekster

- En god billedtekst kan gøre en verden til forskel for, hvordan man opfatter billedet – og hvad man lærer.
- Næst efter overskriften, så er billedteksterne faktisk ofte det allerførste – og måske det eneste! – man læser, når man bladrer op på en side, eller når man kommer ind på en webside. Derfor er en billedtekst en vigtig chance for at fortælle læseren noget særlig vigtigt. Det ved alle dygtige redaktører, og derfor gør de sig umage med dem.
- Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, så giver billedteksten intet til billedet. Så kan den godt undværes. Og så er billedet kun pynt.
- Man må altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er altid at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se på dette billede, hvad skal han lære af det, eller hvad vil jeg gerne fortælle ham med det?

Tre måder at lave billedtekster på

1. Billedtekster kan forklare om, hvad der er på billedet.
2. Billedtekster kan bruges som en lille faktatekst, der giver læseren en vigtig viden – og hvor billedet bare bruges som et eksempel.
3. Billedtekster kan også bruges på en helt tredje måde, der mere handler om at 'drille' læseren lidt, lave sjov eller lege med fantasien: Teksten kan helt ændre betydningen af billedet ved at fortælle om noget, man ikke ser på billedet. Eller måske noget, man forestiller sig vil ske om et lille øjeblik. Nogle kalder dette en udvidende billedtekst.

Togene er ofte så overfyldte i Bangladesh, at nogle af passagererne må sidde på taget.

Der bor ufattelig mange i den store by: Dhaka vokser så hurtigt, at fattige mennesker må bygge sig små skure at bo i overalt, hvor der er lidt plads. Mange må endda bo lige op ad togskinneerne.

Sådan er det, når bilen er på værksted.

Også vigtigt på de sociale medier og i reklamer

Billedteksten kan altså fuldkommen styre, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en måde er billedteksterne og overskrifterne det allervigtigste.

Det gælder i høj grad også på nettet.

På de sociale medier er billedteksten helt i centrum: Næsten al kommunikation på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer ved hjælp af et billede med en lille overskrift og en kort (billed-)tekst.

Plakater og reklamer fungerer omtrent på samme måde: De har næsten altid form af et billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det som nævnt ofte billedteksterne, der bliver læst først.

Eksempler på billedtekster

Samtale i klassen:

Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

- 1: Drengen sælger bøger: I Dhaka er der mange børn, som må prøve at tjene penge til familien. Drengen her sælger bøger på gaden fra sin lille vogn.
- 2: Har du lyst til at læse lidt? Der er mange nye bøger på trillevognen. Måske er nogle af dem børnebøger.

- 1: Fisk.
- 2: Du kan få masser af frisk fisk i enhver bazar i Bangladesh. De fanger både fisk i landets mange floder og ude ved havet.

- 1: Drengen sejler i vandet. Han kan godt lide at bade. Men kun når vandet er varmt.
- 2: Børnene i landsbyen må lave deres legetøj selv. Drengen her har lavet en båd af et stort stykke bambus. Der vokser nemlig masser af bambus i Bangladesh.

- 1: En båd, der sejler.
- 2: Her er båden smartere end bilen: Bangladesh er fuld af floder. Store floder og små floder på kryds og tværs. Derfor er både ofte den bedste måde at komme rundt på. Også når man skal have sine varer ind til byen.

- 1: Kom og prøv en tur! I Dhaka er der masser af cykel-taxier. De er malet i flotte farver. De kommer meget hurtigere gennem byen end bilerne, fordi der er så meget trafik.
- 2: Cyklen har tre hjul.

- 1: Her er en bus. Dem er der mange af i Dhaka.
- 2: Busserne i Dhaka har buler og skrammer. Det er, fordi trafikken er helt vild.

Øvelse: Billedtekster

Skriv selv billedtekster. Gør billedet mere spændende ved at fortælle om noget, du har lært om Bangladesh.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Klassesamtale: Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten. Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig.

Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter, som kunne være overskriften til en lille faktatekst eller billedtekst. Hvilke af dem ville give dig lyst til at læse en tekst? Og hvilke fortæller for lidt?

Bangladesh

Kapitel 1

Sådan leger børnene i slum-byen

Verdens flotteste cykel-taxi?

De spiser

Den farlige tiger

Øvelse: Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster. Prøv, om du kan beskrive præcis, hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv helt kort det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Eksempel:

Tøj til hele verden

I Bangladesh har de altid været dygtige til at farve og væve flotte stoffer. Manden her laver sådan et fint, håndvævet stof. I dag laver Bangladesh T-shirts og meget andet tøj til butikker i hele verden. Men det arbejde foregår på store fabrikker.

Skriv nu selv overskrifter:

Husene i slummen er meget små. De fleste er bare et lille skur. Nogle familier har en seng. Men mange sover på en sivmåtte. Der er ikke plads til mange møbler.

I slummen er der et særligt hus til piger. Her kan de mødes og hygge sig. De kan godt lide at lave flotte ting i papir, hvor de tegner, klipper og klistrer. Da kan også godt lide at hører popmusik og danse til.

Alle steder i Dhaka kan du købe varm mad på gaden. Det er gerne mad med ris eller lækre, flade brød. Du får en stærk karrysovs til eller en skefuld dhal. Dhal er lavet af linser og grøntsager.

Det myldrer med både i alle størrelser i havnen i Dhaka. Der er store færger og fragtskibe. Og så er der masser af helt små både over det hele. De sejler med folk og varer. Det koster kun to kroner at komme fra den ene side til den anden.

I basarerne i Bangladesh kan man altid finde søde sager. Her i denne bod kan du få en vaffel med kokos-is. Lige ved siden af står der en mand med en maskine. Han presser den søde saft ud af sukkerrør. Men man kan også få mange forskellige slags kager.